

تایپ صحیح فارسی

شیوه‌نامه‌ی تایپی

به عنوان یک فارسی‌زبان، غیرممکن است که روزانه با کلمات و متن‌های فارسی برخورد نکنیم!

اگر به وبگردی علاقه داشته باشید و یا روزنامه‌خوان باشید، شاید روزانه صدها خط متن فارسی را مرور کنید.

یکی از دلایلی که خط فارسی، مورد علاقه بسیاری از جهانیان، به خصوص علاقه‌مندان به ادب و هنر است، زیبایی آن و پرقاعده بودن آن است. اگر با خوشنویسی آشنایی اجمالی داشته باشید، حتماً حرف بنده را تصدیق می‌فرمایید. کوچک‌ترین تغییری در فاصله‌ها، قوس‌ها و... زیبایی اصلی این زبان شیرین را تداعی نخواهد کرد.

شاید باور نکنید، اما تایپ فارسی نیز مانند خوشنویسی، دارای قواعد بسیاریست. همانطور که اگر یک خوشنویس به طور مثال، فاصله بین دو حرف یا دو کلمه را رعایت نکند، خط او از دید استادان، دارای جایگاه مناسبی نیست، یک تایپیست نیز در صورت رعایت نکردن قواعد و قوانین تایپ فارسی، از دید دیگران، تایپیست ماهر نیست.

قصد داریم در این مقاله، نکاتی واجب و به قول من، "حیاتی" در تایپ فارسی را مرور کنیم. البته این مقاله تجربه شخصی من از مطالعه دقیق متون فارسی و زیر ذره‌بین قرار دادن تایپ ماهرترین تایپیست‌ها است. راستش را بخواهید، دلیل نوشتن این مقاله، این است که حقیقتاً از دیدن مطالب تایپ شده به دست یک تایپیست ناماهر، در مجلات، روزنامه‌ها و صفحات وب، به شدت ناراحت می‌شوم و گاهی هم جوش صاحب مقاله را می‌خورم! گفتم شاید این مقاله، عاملی برای تایپ صحیح همه فارسی‌زبانان و در نهایت کمتر شدن جوش خودم باشد(!).

خوب، شروع می‌کنیم؛

املا‌ی صحیح کلمات:

شاید (حتماً) مهم‌ترین موضوع در تایپ فارسی، رعایت املا‌ی صحیح کلمات است. هر فارسی‌زبانی از خواندن مطلبی که دارای غلط‌های املا‌یی متعدد است، ناراحت می‌شود و حتی شاید نسبت به یک مقاله مهم، به دید مقاله‌ای ساده و بی‌مصرف نگاه کند.

اما بحث ما در این مورد، مربوط به این نیست که شما به طور مثال ندانید "اسراف" را باید با "س" بنویسید یا با "ص"، بلکه ما قصد داریم این نکته را یادآور شویم که یک تایپیست ماهر، "اسراف" را نمی‌نویسد: "اسارف". به عبارت دیگر، غلط‌های املا‌یی‌ای منظور ماست که بر اثر اشتباه تایپیست رخ می‌دهد.

در مثال بالا تایپیست ما، به جای آن‌که ابتدا کلید حرف "ر" را فشار دهد و بعد، کلید حرف "ا" را، در اثر تایپ سریع، ابتدا کلید "ا" را فشرده و بعد، کلید حرف "ر" را.

برای اینکه چنین مشکلاتی پیش نیاید، تایپیست مجبور است تمام حواس خود را کاملاً روی متن و صفحه کلید متمرکز کند. در این صورت حتماً به اشتباهات خود در حین تایپ، پی خواهد برد. البته این، مستلزم تمرین و تکرار در تایپ است، اگر عمل تایپ، برایتان به یک موضوع عادی تبدیل شود، در حین تایپ دقیقاً متوجه خطای خود خواهید شد و بعد به مانیتور که نگاه می‌کنید، می‌بینید، بله، خطایی رخ داده است.

اگر بتوانید این کار (یعنی متمرکز شدن روی متن) را انجام دهید، هرگز نیازی به نگاه کردن به مانیتور نیست. البته انسان جایز الخطاست و گاهی خطای خود را هم متوجه نمی‌شود، همانطور که ممکن است بارها در صحبت کردن،

یک کلمه را به صورت نادرست تکرار کنید و خودتان هم متوجه نشوید (و در آخر اطرافیان به شما تذکر بدهند)، در تایپ کردن نیز ممکن است خطایی انجام دهید و تا مانیتور به شما تذکر ندهد، متوجه نشوید. پس بد نیست بعد از تایپ هر چند کلمه، به خصوص در مواقعی که شک می‌کنید، به مانیتور نگاه کنید تا متوجه اشتباه خود بشوید.

اگر از نرم‌افزارهای قدرتمندی چون Microsoft Word استفاده کنید (که پیشنهاد می‌کنیم حتماً همین کار را کنید)، به سادگی با یک نگاه گذرا، متوجه غلط‌های املائی خود خواهید شد. چرا که این نرم‌افزار که مایکروسافت زحمت گنجاندن غلطیاب املائی فارسی را نیز در آن کشیده است، غلط‌های املائی (که جابه‌جا شدن حروف آن کلمه، حتی کلمه جدید و با معنای دیگری نیز نسازد)، را با کشیدن یک شبه خط قرمز در زیر آن‌ها، مشخص می‌کند.

پس، تمرین در تایپ فارسی، به همراه متمرکز شدن بر روی متن و چک کردن متن تایپ شده بعد از چند کلمه، برای رفع مشکل غلط‌های املائی مفید است.

اما این نکات، باعث نمی‌شود که خواندن مجدد متن از اول تا آخر (در پایان تایپ)، دست کم گرفته شود! بسیاری از غلط‌ها، بعد از این روخوانی کشف می‌شوند!

رعایت قواعد و قوانین تایپ فارسی:

لابد فکر می‌کنید تایپ فارسی، قواعدی ندارد و با فشردن چند کلید، می‌توان تایپ صحیح انجام داد!

اما اگر تا پایان این بخش، همراه ما باشید، متوجه خواهید شد که چه قواعد شیرینی در تایپ فارسی موجود است که شاید کمتر کسی به آن‌ها توجه کند!

- فاصله مجازی؛

از آن‌جا که این موضوع را کمتر کسی می‌داند و یکی از شیرین‌ترین قواعد است، آن را ابتدای قواعد آوردم.

به این کلمه توجه کنید: "می شود"، آن‌را با این کلمه مقایسه کنید: "می‌شود". می‌دانم که متوجه تفاوت آن دو شده‌اید. بله، بین "ی" و "ش" در کلمه دوم، فاصله کمتری نسبت به کلمه اول مشاهده می‌شود.

این، دقیقاً معنای "فاصله مجازی" است.

یادم هست که در گذشته، زمانی که ماشین‌های تایپ، مصرف فوق‌العاده‌ای داشتند، به دلیل نبود این امکان، این کلمه (و کلماتی شبیه آن)، بدین صورت نوشته می‌شد: "میشود" و یا همان حالت اول: "می شود".

اما به لطف پیدایش کامپیوترها و فارسی‌سازهای ویندوز، "فاصله مجازی" نیز وارد تایپ فارسی شد.

اما چطور فاصله مجازی ایجاد کنیم؟

خیلی راحت است، برای ایجاد فاصله مجازی، هر کجا که باید کلید Space را برای ایجاد فاصله بزنید، کلید Shift را قبل از زدن Space، پایین نگه دارید و در همان حالت، کلید Space را بزنید. یا به عبارت دیگر،

"برای ایجاد فاصله مجازی، از کلیدهای ترکیبی Shift + Space استفاده کنید." **یا کلیدهای Ctrl+Shift+2**

شاید بعد از آزمایش این کلیدها، به ما می‌گویید یا دروغ می‌گویید و یا اشتباه می‌کنید!

اما واقعیت این است که اگر از ویندوزی استفاده می‌کنید که هیچ فارسی‌سازی روی آن نصب نیست، به احتمال زیاد، از این امکان بی‌بهره‌اید. فکر نکنید منظورم فارسی‌سازهایی است که چند هزار تومان قیمت دارند، نه، فارسی‌سازهایی هم هستند که در سی‌دی‌های مختلف ویندوز وجود دارند و با همان سی‌دی ویندوز به شما فروخته می‌شوند.

اما باز هم نگران نباشید، اگر به هیچ فارسی‌سازی دسترسی ندارید، می‌توانید با تعویض یک فایل از ویندوز خود، با ویندوزی که این امکان را دارد، این مشکل را برطرف کنید.

اسم این فایل kbdfa.dll است که در مسیر C:\WINDOWS\system32 در ویندوز XP واقع است. می‌توانید با کمی جستجو در اینترنت، ترمیم شده این فایل را پیدا کنید و جایگزین فایل پیش‌فرض نمایید.

در ویندوز ۹۸ هم که با استفاده از فارسی‌ساز پارسا، این امکان در اختیار شما خواهد بود.

شاید این نکته در نگاه اول خیلی مهم به نظر نرسد، اما برای اینکه بیشتر متوجه شوید، به تصویر زیر توجه کنید:

دست که زیاد شد، کار سبک می شود.

فرض کنید در یک مطلب تایپ شده، که ده‌ها و یا صدها صفحه دارد، چند مورد از این مشکلات به وجود آید، آن وقت است که ... (!؟)

به نظر می‌رسد، مشکلاتی از این نوع در یک مقاله مهم، جداً در خواننده مقاله، حسی نه چندان خوب ایجاد می‌کند و باعث می‌شود تأثیر مطلب از بین برود!

اگر در جایی که فاصله مجازی لازم است، از فاصله استفاده کنید، کلمه مورد نظر برای واژه‌پرداز، دو کلمه به حساب می‌آید. در نتیجه از نظر آن واژه‌پرداز، فرقی نمی‌کند که "می" در "می‌شود"، حتما در کنار "شود" باشد و یا نباشد! اما اگر از فاصله مجازی استفاده شده باشد، این کلمات، دقیقاً یک کلمه محسوب می‌شوند و در نتیجه، باید حتما در کنار هم باشند، حتی اگر واژه‌پرداز مجبور باشد قسمتی از متن را در خط دیگری قرار دهد، هرگز بین این دو، فاصله نمی‌اندازد بلکه هر دو را به خط پایین منتقل می‌کند.

البته فکر نکنید فاصله مجازی فقط برای این است که اگر کلمه‌ای دو جزئی (به معنایی که در بالا توضیح داده شد)، به انتهای یک خط رسید، بین دو جزء آن، فاصله نیندازد! بلکه استفاده از فاصله مجازی، زیبایی خاصی به متن می‌دهد که هرگز در فاصله معمولی، قابل مشاهده نیست.

برخی دیگر از نمونه‌های فاصله مجازی:

نادرست	درست
جمله ها	جمله‌ها
ویران گر	ویران‌گر
پیش فرض	پیش‌فرض
چهره نما	چهره‌نما
آن ها، آنها	آنها
نوشته ایم	نوشته‌ایم

باید متوجه شده باشید که کاربرد فاصله مجازی در چه کلماتیست. نام بردن موقعیت‌هایی که فاصله مجازی لازم است، کار سختیست. اما با کمی تمرین، متوجه خواهید شد که چه کلماتی نیاز به فاصله مجازی دارند.

نکته دیگر اینکه، اگر یادتان باشد، در کلاس‌های ابتدایی به طور مثال می‌شد نوشت: "درختها"، و من یادم هست که معلم می‌گفت این، غلط محسوب نمی‌شود و نمره املاي شما را کم نمی‌کند. اما چند سالی که گذشت، رعایت این

قاعده واجب شد و هم اکنون اگر در املای کلاس‌های ابتدایی بنویسند "درختها" غلط محسوب می‌شود. و یا کلماتی نظیر آن مثل: میشود، آنها، نکوهشگر، شاخه‌ها و ... باید با فاصله نوشته شوند و در تایپ، با فاصله مجازی!

- فاصله علائم با کلمات؛

استفاده از علامت‌ها، در متن، بسیار لازم است. اما اگر یک تایپیست، در کاربرد و قواعد استفاده از علائم دقت نکند، هم به ظاهر، و هم به مفهوم مطلب زیان وارد می‌کند.

بخش عمده علائم به کار رفته در زبان فارسی، که در کیبوردها نیز تعبیه شده، به همراه کلیدهای ترکیبی برای نوشتن آن‌ها، در زیر آمده است:

علامت	کلید
()	Shift+0 و Shift+9
،	Shift+T
:	Shift+;
« »	Shift+K و Shift+L
"	Shift+'
!	Shift+1

به علاوه علائم واضحی چون: (؟ - + %)

توجه: این کلیدها مخصوص ویندوز XP است، اما یافتن معادل آن‌ها در دیگر ویندوزها کار ساده‌ایست، کلید Shift را پایین نگه دارید و همه کلیدها را یکی یکی بزنید تا جای همه علائم لو برود!

اما نکته در طریقه به کار بردن این علائم در تایپ فارسی است.

ما قصد نداریم توضیح دهیم که مثلا در کجای جمله باید از گیومه و یا علامت تعجب استفاده کرد، این‌ها به نویسنده مقاله و متن مربوط می‌شود. اگر خودتان نویسنده‌اید و به یاد ندارید، به کتاب‌های ادبیات دوره‌های راهنمایی و دبیرستان مراجعه کنید.

ما قصد داریم توضیح دهیم که فاصله و طرز قرارگیری این علائم در تایپ کردن چگونه است.

قاعده کلی در استفاده از این علائم، در تایپ فارسی، به این صورت است که:

"بین هر علامت و کلمه قبلی، هیچ فاصله‌ای نباید زده شود، اما بین هر علامت و کلمه بعدی، حتما یک فاصله نیاز است"

به طور مثال، به این جمله توجه کنید: "پیغمبر فرمود: من، انسانی مثل شما هستم." آن‌را با این جمله مقایسه کنید: "پیغمبر فرمود: من، انسانی مثل شما هستم."

فکر می‌کنم متوجه شدید که بین "فرمود" و ":" در جمله اول فاصله وجود دارد، اما در جمله دوم (که درست است)، هیچ فاصله‌ای وجود ندارد. این تفاوت‌ها در کاربرد "،" (ویرگول) و "." (نقطه) نیز دیده می‌شود.

اما در این قاعده، بعضی از علائم و در بعضی شرایط، استثناء هستند.

مثلاً شما در تایپ من می‌بینید که قبل از پرانتز اول در خط‌های بالا، فاصله زده‌ام و بعد از آن فاصله‌ای مشاهده نمی‌شود. به این جمله توجه کنید:

"شما هم اکنون قواعد تایپ فارسی (شیرین‌ترین زبان دنیا) را می‌خوانید"

پس در استفاده از پرانتز اول و همچنین اولین علامت در علائم نقل قول دیگر مثل «»، " " و ' '، فاصله بزنید و بعد از آن از زدن فاصله خودداری کنید. علامت نقل قول پایانی، از قاعده کلی پیروی می‌کند.

به فاصله بین علائم و کلمات قبل و بعد آن‌ها در عبارات زیر دقت کنید:

«بهترین روش، تجربه است. قدر تجربه را بدانید!»
بگذریم...
کجا رفتی؟ چرا دیر کردی؟
نگو! واقعاً؟
مرگ؛ زندگی دوباره
مسائل فرهنگی-هنری، از مباحث اصلی این جلسه است.

علامت درصد (/)، فاصله‌ای با عدد همراهش ندارد و در علائم جمع و تفریق و...، قبل و بعد از علامت، فاصله بزنید:

$$20\% + 40\% = 60\%$$

(البته این قاعده هم استثنائاتی دارد که در ادامه طریقه تشخیص آن‌ها را خواهیم گفت)

- استفاده از حرکات؛

با اینکه به نظر می‌رسد استفاده از حرکات، در کلاس اول ابتدایی و یا در خط عربی، نیاز است، اما گاهی استفاده از حرکات، در متون فارسی به روان‌خوانی متن کمک بسیاری می‌کند. مخصوصاً اگر شما در حال تایپ یک قطعه شعر باشید.

در کیبوردهای معمول، کلیدهای ترکیبی برای افزودن حرکت، به حروف، به صورت زیر است:

کلید	علامت
Shift+A	_____ (فتحه)
Shift+S	_____ (ضمّه)
Shift+D	_____ (کسره)
Shift+Q	_____ (تنوین فحه)
Shift+W	_____ (تنوین ضمه)
Shift+E	_____ (تنوین کسره)

و اما برای قرار دادن همزه، از کلیدهای ترکیبی زیر استفاده کنید:

Shift+N	أ (الف به همراه همزه در بالا)
Shift+B	إ (الف به همراه همزه در پایین)
M	ئ (همزه بر روی "ی")
Shift+M	ء (همزه در کنار حرف)

- فاصله اضافی ممنوع:

بسیاری از کاربران، بی‌جهت اقدام به استفاده از فاصله در بین کلمات می‌کنند. به این کلمه دقت کنید: "کار گاه". این افراد معمولاً با کلمات مرکبی که از دو جزء با معنی تشکیل شده است، مشکل دارند. باید دقت کنید که کلماتی از این قبیل، هرگز به فاصله نیازی ندارند، چرا که خود یک کلمه هستند و یک کلمه بین حروفش فاصله نیاز ندارد. پس در مثال بالا، "کارگاه" درست است. یکی از بدترین موارد اشتباه در کلمه "تنها" است که اگر آن‌گونه عمل شود، به اشتباه نوشته خواهد شد: "تن‌ها!!"

یکی دیگر از جاهایی که معمولاً این اشتباه رخ می‌دهد، در مواقعی است که یک پسوند، قرار است به کلمه‌ای اضافه شود که در حالت عادی، آخرین حرف آن به پسوند نمی‌چسبد. در این مواقع نیز نیازی به فاصله نیست. به این کلمه که به غلط نوشته شده توجه کنید: "شیر ها"، که باید بدون هرگونه فاصله‌ای و به صورت "شیرها" نوشته شود. البته از آن‌جا که فاصله مجازی، فقط در مواقعی برعکس این حالت مؤثر است، اگر از فاصله مجازی استفاده کنید، هیچ اتفاقی رخ نمی‌دهد، به عبارت دیگر اینجاست که "مجازی" در این نوع فاصله به درستی درک می‌شود.

- فاصله کم ممنوع:

وقتی به بعضی افراد، "فاصله مجازی" را متذکر می‌شوم، گاهی فکر می‌کنم ای کاش نمی‌گفتم. چرا که از فردای آن روز، مشاهده می‌شود که شخص، در اکثر کلماتی که باید بین آن‌ها از فاصله استفاده شود، از فاصله مجازی استفاده می‌کند. به طور مثال به این عبارت دقت کنید: "چراغ مطالعه" یا "فاصله مجازی" و... همانطور که مشاهده می‌کنید، در بین کلماتی که باید از فاصله استفاده شود، از فاصله مجازی استفاده شده است. همانطور که استفاده بجای از فاصله مجازی متن را بسیار زیبا می‌کند، استفاده بی‌جا از آن نیز، باعث در هم رفتگی متن و رنجش خواننده می‌شود.

- نقطه، بعد از علائم:

معمولاً در پایان جملات خاصی، در رعایت قواعد تایپ با مشکل مواجه می‌شویم. به این جمله توجه کنید: "شخصی داد زد: «مردم! برخیزید و یک قدم به جلو بیایید.»" طبق آن‌چه که می‌دانید، باید در پایان جمله از نقطه استفاده شود. اما اگر در جمله مذکور، در پایان جمله داخل گیومه نقطه بگذاریم و بعد، گیومه پایانی را تایپ کنیم، کمی به زیبایی جمله لطمه وارد می‌شود، بنابراین بگذارید ابتدا گیومه پایانی را تایپ کنیم و بعد نقطه بگذاریم. یعنی این‌گونه: "«یک قدم به جلو بیاید.»"

- کشش در کلمات:

اگر تا به حال یک قطعه شعر فارسی تایپ کرده باشید، نیاز داشته‌اید که دو مصراع را از نظر طول، با هم مساوی کنید، اما به علت کمبود کلمات یک مصراع، چنین چیزی ممکن نیست. اما در تایپ فارسی، برای این مشکل نیز راه حلی تدبیر شده است. برای کشیدن یک حرف، می‌توانید از کلیدهای ترکیبی Shift+J استفاده کنید. به این عبارت توجه کنید: "تـــــــوانا بود هر که داناــــ بود". البته کاربرد این نکته تنها در تایپ شعرها نیست، در جاهای فراوانی کاربرد دارد، از جمله برای نوشتن حروف کوچک الفبا نیز به آن نیاز خواهید داشت: "هـ تـ"

نکات پایانی:

دقت داشته باشید که تمامی این نکات، هنگام استفاده در متن‌های بلند زیبایی خود را می‌نمایاند، بنابراین در طراحی‌هایی که گاه مانور اصلی بر روی نوشته است، نباید انتظار داشت که این قواعد به طور کامل اجرا شوند. گاهی اوقات استفاده از این قواعد در موقعیت‌های خاص، به زیبایی متن ما لطمه می‌زند. به طور مثال به این عبارت توجه کنید: " :: تایپ فارسی :: " همانطور که می‌بینید استفاده از نقطه و دو نقطه در عبارت مذکور، زیبایی خاصی به آن داده است. پس شما حق ندارید به تایپیست بگویید چرا قبل از دو نقطه در پایان عبارت فاصله زده‌ای و... چرا که اگر بخواهد قواعد تایپ را رعایت کند، ناهماهنگی در عبارت بیشتر به چشم می‌خورد تا رعایت قواعد.

اینطور که من فهمیدم، هنوز مرجع کاملی برای تایپیست‌ها در رعایت قواعد تایپ فارسی موجود نیست و هر روز کلماتی همچون "سی‌دی، دی‌وی‌دی و..." وارد زبان ما می‌شوند و نیاز است که یک تایپیست توجه شود که چگونه این کلمات را تایپ کند، بنابراین تا آن زمان، بر اساس قواعدی عمل نماییم که متن را زیباتر می‌کنند. به طور مثال شاید هنوز مرجعی اعلام نکرده باشد (و یا اصلاً وجود نداشته باشد) که کلمه "دی‌وی‌دی" را باید با فاصله مجازی تایپ کرد و یا با فاصله معمولی!

اما می‌توانیم خودمان استنباط کنیم که "در صورتی که با کلمات مختصر انگلیسی مانند AMD و... مواجه شدید و نیاز به تایپ فارسی آن داشتید، اگر با فاصله مجازی تایپ کنید، زیباتر جلوه می‌کند."

☆☆☆ با اینکه به نظر می‌رسد اعلام شده است به جای همزه بر روی حرف "ه"، از "ی" بعد از آن استفاده کنید، (یعنی به طور مثال: "خانه‌ی ما" به جای "خانه ما") اما نمی‌دانم چرا این قاعده هنوز بین تایپیست‌ها رواج نیافته است. شاید بدین دلیل است که می‌گویند همانطور که ما از کسره در عبارت "کتاب ما" استفاده نمی‌شود، نیازی به استفاده از "ی" (همان کسره) در این موارد نیست، خواننده خودش خواهد فهمید. به هر حال، اگر شما قصد دارید از این قاعده پیروی کنید، فراموش نکنید که از "فاصله مجازی" استفاده کنید. (بسیار مهم)

یا زنگی زنگ، یا رومی روم!

شاید برخی قواعد از نظر شما جالب نباشد و بخواهید با برخی از آن‌ها در تایپ‌هایتان مخالفت کنید. اما این نکته را هرگز از ذهنتان دور نکنید که در تمام متن تایپ شده، از همان قاعده‌ای که با خودتان قرار داد کرده‌اید استفاده کنید. این یکی از مهم‌ترین نکاتی است که باید هرگز آن را فراموش نکنید. به طور مثال اگر قرار است بعد از پرانتز اول، فاصله بزنید، حتماً در طی تایپ آن مطلب، این قاعده را برای همه پرانتزها رعایت کنید. مبدا بعد از پرانتز اول در یک جمله فاصله بزنید و در جمله‌ای دیگر این کار را نکنید.

امیدوارم با تایپ صحیح جملات فارسی، در این راه قدم بردارید که: "فارسی را پاس بداریم".

منبع: دستور خط فارسی - مصوب فرهنگستان زبان و ادب فارسی - چاپ هشتم - ۱۳۸۸

http://sa43ty7xq1.blogfa.com وبلاگ آموزش Word، آموزش فیلم سازی، آموزش Swish

حمید رضا نیرومند (۸۴/۱۲/۱۹)

ویرایش دوم، امیرمسعود پورموسی، ۵ خرداد ۱۳۸۵

ویرایش سوم، آبتین کریمی، ۱۱ بهمن ۱۳۹۰

پیوست

جدول (۱): املاي بعضی از واژه‌ها، پیشوندها و پسوندها

واژه‌ها، پیشوندها و پسوندها	مثال‌ها و موارد استثنا
"ای" (حرف ندا) همیشه جدا از منادا نوشته می‌شود.	ای خدا، ای که
"این، آن" جدا از جزء و کلمه پس از خود نوشته می‌شود.	استثنا: آنچه، آنکه، اینکه، اینجا، آنجا، وانگهی
"همین، همان" همواره جدا از کلمه پس از خود نوشته می‌شود.	همین خانه، همین جا، همان کتاب، همان جا
"هیچ" همواره جدا از کلمه پس از خود نوشته می‌شود.	هیچ یک، هیچ کدام، هیچ کس
"چه" جدا از کلمه پس از خود نوشته می‌شود.	استثنا: چرا، چگونه، چقدر، چطور، چسان
"چه" همواره به کلمه پیش از خود می‌چسبد.	آنچه، چنانچه، خوانچه، کتابچه، ماهیچه، کمانچه، قباله‌نامچه
"که" جدا از کلمه پیش از خود نوشته می‌شود.	چنان که، آن که (= آن کسی که) استثنا: بلکه، آنکه، اینکه
"به" در موارد مقابل پیوسته نوشته می‌شود.	۱. هنگامی که بر سر فعل یا مصدر بیاید (اصطلاحاً «بای زینت» یا «بای تأکید» خوانده می‌شود): بگفتم، بروم، بنمایید، بگفتن (= گفتن) ۲. به صورت بدین، بدان، بدو، بدیشان - به کار رود. ۳. هرگاه صفت بسازد: بخرد، بشکوه، بهنجار، بنام
"به" در سایر موارد جدا نوشته می‌شود.	به برادرت گفتم، به سر بردن، به آواز بلند، به سختی، منزل به منزل، به نام خدا
حرف "به" که در آغاز بعضی از ترکیب‌های عربی می‌آید از نوع حرف اضافه فارسی نیست و پیوسته به کلمه بعد نوشته می‌شود.	بعینه، بنفسه، برأی العین، بشخصه، مابازاء، بذاته
هرگاه «بای زینت»، «نون نفی»، «میم نهی» بر سر افعالی که با الف مفتوح یا مضموم آغاز می‌شوند (مانند انداختن، افتادن، افکندن) بیاید، «الف» در نوشتن حذف می‌شود.	بینداز، نیفتاد، میفکن
"بی" همیشه جدا از کلمه پس از خود نوشته می‌شود، مگر آنکه کلمه بسیط‌گونه باشد، یعنی معنای آن دقیقاً مرکب از معانی اجزای آن نباشد.	بیهوده، بیخود، بیراه، بیچاره، بینوا، بیجا
"می و همی" همواره جدا از کلمه پس از خود نوشته می‌شود	می‌رود، می‌افکند، همی‌گوید

استثنا: ۱. کلمه بسیط گونه باشد: همشهری، همین، همسایه، همان، همشیره، همدیگر، همچنین، همچنان ۲. جزء دوم تک هجایی باشد: همدرس، همکار، همراه، همسنگ ۳. جزء دوم با مصوت «آ» شروع شود: همایش، همآورد، هماهنگ ۴. در صورتی که قبل از حرف «آ» همزه در تلفظ ظاهر شود، "هم" جدا نوشته می شود: هم آرزو، هم آرمان ۵. هم، بر سر کلماتی که با «الف» یا «م» آغاز می شود، جدا نوشته می شود: هم اسم، هم مرز، هم مسلک ۶. در صورتی که پیوسته نویسی «هم» با کلمه بعد از خود موجب دشوارخوانی شود، مانند همصنف، همتیم، همصوت جدا نویسی آن مرجح است.	"هم" همواره جدا از کلمه پس از خود نوشته می شود.
استثنا: بهتر، مهتر، کهتر، بیشتر، کمتر	"تر و ترین" همواره جدا از کلمه پیش از خود نوشته می شود.
استثنا: ۱. هرگاه "ها" بعد از کلمه های بیگانه نامأنوس به کار رود: مرکانتیلیست ها، پزیتیویست ها، فرمالیست ها ۲. هنگامی که بخواهیم اصل کلمه را برای آموزش یا برای برجسته سازی مشخص کنیم: کتاب ها، متمدن ها، باغ ها، ایرانی ها ۳. هرگاه کلمه پردندانه (بیش از سه دندانه) شود و یا به «ط» و «ظ» ختم شود: پیش بینی ها، حساسیت ها، استنباط ها، تلفظ ها ۴. هرگاه جمع اسامی خاص مدّ نظر باشد: فردوسی ها، سعدی ها، مولوی ها، هدایت ها ۵. کلمه به های غیرملفوظ ختم شود: میوه ها، خانه ها ۶. کلمه به های ملفوظی ختم شود که حرف قبل از آن حرف متّصل باشد: سفیه ها، فقیه ها، پیه ها، به ها	"ها" (نشانه جمع) در ترکیب با سایر کلمات به هر دو صورت (پیوسته و جدا) صحیح می باشد. اما برای ساده خوانی و زیبایی حالت جدا پیشنهاد می شود.

جدول (۲): کلمات مرکبی که الزاماً پیوسته نوشته می‌شود.

کلمات مرکب و مشتق	مثال‌ها و موارد استثنا
کلمات مرکبی که از ترکیب با پیشوند ساخته می‌شود، همیشه جدا نوشته می‌شود.	استثنا: مرکب‌هایی که با پیشوندهای "به، بی، هم"، با رعایت استثناهایی، ساخته می‌شود و احکام آن در جدول (۱) آمده است.
کلمات مرکبی که از ترکیب با پسوند ساخته می‌شود همیشه پیوسته نوشته می‌شود.	استثنا: ۱. حرف پایانی جزء اول با حرف آغازی جزء دوم یکسان باشد: نظام‌مند، آب‌بان ۲. جزء اول آن عدد باشد: پنج‌گانه، ده‌گانه، پانزده‌گانه استثنا: بیستگانی (واحد پول) تبصره: پسوند «وار» از حیث جدا و یا پیوسته‌نویسی تابع قاعده‌ای نیست، در بعضی کلمه‌ها جدا و در بعضی دیگر پیوسته نوشته می‌شود: طوطی‌وار، فردوسی‌وار، طاووس‌وار، پری‌وار / بزرگوار، سوگوار، خانوار
مرکب‌هایی که بسیط‌گونه است.	آبرو، الفبا، آبشار، نیشکر، رختخواب، یکشنبه پنجشنبه، سیصد، هفتصد، یکتا، بیستگانی
جزء دوم با «آ» آغاز شود و تک‌هجایی باشد.	گلاب، پساب، خوشاب، دستاس تبصره: جزء دوم، اگر با «آ» آغاز شود و بیش از یک هجا داشته باشد، از قاعده‌ای تبعیت نمی‌کند: گاهی پیوسته نوشته می‌شود، مانند دل‌آویز، پیشاهنگ، بسامد، و گاهی جدا، مانند دانش‌آموز، دل‌آگاه، زبان‌آور.
هرگاه کاهش یا افزایش واجی، ابدال یا ادغام و مزج یا جابه‌جایی آوایی در داخل آن‌ها روی داده باشد.	چنو، سکنجبین، ولنگاری، شاهسپرم، نستعلیق، هشیار
مرکبی که دست‌کم یک جزء آن کاربرد مستقل نداشته باشد.	غم‌خوار، رنگرز، کهربا
مرکب‌هایی که جدا نوشتن آن‌ها التباس یا ابهام معنایی ایجاد کند.	بهیار (به‌یار)، بهروز (به‌روز)، بهنام (به‌نام)
کلمه‌های مرکبی که جزء دوم آن‌ها تک‌هجایی باشد و به‌صورت رسمی و نیمه‌رسمی، جنبه سازمانی و اداری و صنفی یافته باشد.	استاندار، بخشدار، کتابدار، آشپز

جدول (۳): کلمات مرکبی که الزاماً جدا نوشته می‌شود.

کلمات مرکب و مشتق	مثال‌ها و موارد استثنا
ترکیب‌های اضافی (موصوف و صفت، و مضاف و مضاف‌الیه).	دست‌کم، شورای عالی، حاصل ضرب، صرف نظر، سیب‌زمینی، آب‌میوه، آب‌لیمو
جزء دوم با «الف» آغاز شود.	دل‌انگیز، عقب‌افتادگی، کم‌احساس
حرف پایانی جزء اول با حرف آغازی جزء دوم همانند یا هم‌مخرج باشد.	آیین‌نامه، پاک‌کن، کم‌مصرف، چوب‌بری، چوب‌پرده
مرکب‌های اتباعی و نیز مرکب‌های متشکل از دو جزء مکرر.	سنگین‌رنگین، پول‌مول، تک‌تک، حق‌حق
مصدر مرکب و فعل مرکب.	سخن‌گفتن، نگاه‌داشتن، سخن‌گفتم، نگاه‌داشتم
مرکب‌هایی که یک جزء آن‌ها کلمه دخیل باشد.	خوش‌یُز، شیک‌پوش، پاگون‌دار
عبارت‌های عربی که شامل چند جزء باشد.	مع‌ذلک، من‌بعد، علی‌هذا، ان‌شاءالله، باری‌تعالی، مع‌هذا، حقّ‌تعالی، علی‌ای‌حال تبصره: هر دو صورت «باسمه‌تعالی» و «بسمه‌تعالی» جایز است.
یک جزء از واژه‌های مرکب عدد باشد.	پنج‌تن، هفت‌گنبد، هشت‌بهشت، نُه‌فلک، ده‌چرخه تبصره: به‌استثنای عدد یک، که بسته به مورد و با توجه به قواعد دیگر، با هر دو املا صحیح است: یک‌سویه / یک‌سویه؛ یک‌شبهه / یک‌شبهه؛ یک‌سره / یک‌سره؛ یک‌پارچه / یک‌پارچه
کلمه‌های مرکبی که جزء اول آن‌ها به «های غیرملفوظ» ختم شود (های غیرملفوظ در حکم حرف منفصل است).	تبصره: کلمه‌هایی مانند تشنگان، هفتگی، بچگی که در ترکیب، های غیرملفوظ آن‌ها حذف شده و به‌جای آن «گ» میانجی آمده است، از این قاعده مستثناست.
کلمه با پیوسته‌نویسی، طولانی یا نامأنوس یا احیاناً پردندانه شود.	عافیت‌طلبی، مصلحت‌بین، پاک‌ضمیر، حقیقت‌جو
یک جزء کلمه مرکب صفت مفعولی یا صفت فاعلی باشد.	اجل‌رسیده، نمک‌پرورده، اخلاص‌کننده، پاک‌کننده
یک جزء آن اسم خاص باشد.	سعدی‌صفت، عیسی‌دم، عیسی‌رشته‌مریم‌بافته
جزء آغازی یا پایانی آن بسامد زیاد داشته باشد.	نیک‌بخت، هفت‌پیکر، شاه‌نشین، سیه‌چشم
هرگاه با پیوسته‌نویسی، اجزای ترکیب معلوم نشود و احیاناً ابهام معنایی پدید آید.	پاک‌نام، پاک‌دامن، پاک‌رای، خوش‌بیاری